МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет природничих наук
Кафедра хімії середовища та хімічної освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Біологія лікарських ролин»

Рівень вищої освіти – магістр
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Природничі науки)»
Спеціальність «А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)»
Галузь знань «А Освіта»

м. Івано-Франківськ – 2026

Робоча програма навчальної дисципліни «Біологія лікарських ролин» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань «А Освіта», спеціальності «А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)» за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Природничі науки)».

Розробник: Гнєзділова Вікторія Ігорівна, кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми _____ Тарас Тетяна Миколаївна

Схвалено на засіданні кафедри хімії середовища та хімічної освіти

протокол 2 від 26.02.2026р

Завідувач кафедри _____ Тарас Т.М.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради факультету природничих наук

протокол 1 від 27.08.26

Голова науково-методичної ради _____ Атаманюк І.Д.

Затверджено

Директор / декан _____

_____ року

1. Загальна інформація	
Назва навчальної дисципліни	Біологія лікарських ролин
ПІБ	Гнезділова Вікторія Ігорівна
Контактний телефон викладача	(0342)596164
E-mail викладача	viktoriia.hniezdilova@cnu.edu.ua
Форма здобуття освіти	денна/заочна
Статус навчальної дисципліни	вибіркова
Обсяг навчальної дисципліни	денна — 3 кред. ECTS, 90 годин; заочна — 3 кред. ECTS, 90 годин
Курс (рік навчання)	1
Семестр	денна — 1; заочна — 1
Форма підсумкового контролю	залік
Мова навчання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Графік консультацій	

2. Передумови навчальної дисципліни
Ботаніка, екологія

3. Анотація до навчальної дисципліни
Предметом вивчення навчальної дисципліни «Біологія лікарських ролин» є: біологічні особливості лікарських рослин, систематичне положення, життєві форми, закономірності росту й розвитку, екологічні вимоги та поширення, а також біологічно активні речовини, що зумовлюють лікувальні властивості рослин.

4. Мета навчальної дисципліни
формування у студентів наукових уявлень про біологічні основи використання лікарських рослин, розвиток умінь і навичок ідентифікації, аналізу й оцінки лікарських рослин та обґрунтування їх раціонального застосування й охорони.

5. Програмні компетентності та результати навчання
Інтегральна компетентність
Здатність інтегрувати знання та розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі природничої освіти у широких або мультидисциплінарних контекстах під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур, характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов та вимог організації освітнього процесу
Загальні компетентності

ЗК1. Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні вміння та навички здобувачів освіти засобами природничо-наукової освіти, зокрема вміння аргументовано пояснювати природні явища, використовувати наукову термінологію, вести навчальну дискусію та презентувати результати досліджень.

ЗК3. Здатність формувати в здобувачів освіти ціннісне ставлення до природи, науки, здоров'я людини, екологічної безпеки, сталого розвитку та відповідального використання природних ресурсів.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному та науковому просторі, здійснювати пошук, аналіз і критичне оцінювання інформації природничого змісту, оперувати нею в професійній педагогічній діяльності.

ЗК8. Здатність використовувати стратегії роботи зі здобувачами освіти, що сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, наукового мислення, пізнавальної активності та мотивації до вивчення природничих дисциплін.

ЗК13. Здатність здійснювати безперервний професійний розвиток у галузі природничої освіти, фізики, хімії та біології, упроваджувати сучасні наукові досягнення й отримувати професійну підтримку від колег.

Фахові (спеціальні) компетентності

ФК2. Здатність формувати й розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності та наскрізні вміння засобами природничих дисциплін, зокрема критичне мислення, дослідницькі вміння, екологічну грамотність, уміння розв'язувати практичні й міжпредметні проблеми.

ФК3. Здатність здійснювати інтегроване навчання природничих наук на основі міжпредметних зв'язків фізики, хімії, біології та STEM-підходів.

ФК4. Здатність добирати й використовувати сучасні та ефективні методики, технології й форми навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти під час викладання природничих наук, фізики, хімії та біології, зокрема дослідницьке, проблемне, проєктне та експериментальне навчання.

Програмні результати навчання

ПРН 2. Застосовувати наукові методи пізнання, дослідницький підхід і STEM орієнтовані технології у викладанні природничих дисциплін.

ПРН 4. Збирати, систематизувати, критично аналізувати та використовувати інформацію для організації освітнього процесу з природничих наук.

ПРН 7. Формувати в здобувачів освіти розуміння закономірностей природних процесів і вміння розв'язувати практичні та дослідницькі завдання, що вимагають синтезу знань з різних освітніх галузей; розвивати у здобувачів освіти системне мислення на основі інтеграції знань.

ПРН 11. Формувати у здобувачів освіти ціннісне ставлення до науки, природи, сталого розвитку та відповідального використання природних ресурсів у процесі їхнього навчання, виховання і розвитку.

6. Організація навчання

Вид заняття	Загальна кількість годин	
	денна форма	заочна форма
лекції	16	4
практичні заняття / семінарські заняття	14	6
лабораторні заняття		
самостійна робота	60	80

Тема	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	лекції	практ./сем.	лаб.	самост. робота	разом	лекції	практ. сем.	лаб.	самост. робота	разом
Місце лікарських рослин в системі рослинного світу України. Основні наукові досягнення в галузі фармакології та фармації; методи дослідження та вивчення лікарських рослин.	2	2	0	8	12	0	0	0	10	10
Функції лікарських рослин в обміні речовин в живих клітинах. Вміст біологічно-активних речовин в лікарських рослинах.	2	2	0	8	12	1	2	0	10	13
Використання лікарських рослин в народній та класичній медицині, їх ботаніко-екологічна характеристика	2	2	0	10	14	1	2	0	15	18
Лікарські рослини, які містять тонізуючі збуджуючі речовини, що стимулюють життєві процеси організму. Лікарські рослини, які використовуються при хворобах шлунково-кишкового тракту та мають жовчогінні властивості, їх біологія та поширення.	2	2	0	10	14	1	2	0	15	18
Лікарські рослини, які містять відхаркувальні лікувальні речовини та протизапальні, їх поширення та фармакологічне застосування.	2	2	0	8	12	1	0	0	15	16
Правила збору і заготівлі лікарської сировини. Раціональне використання, охорона і відновлення дикорослих видів лік. рослин на території України. Виготовлення декоративної косметики на основі лікарської сировини.	2	2	0	8	12	0	0	0	15	15
Екскурсія на колекційні та дослідні ділянки лікарських рослин при кафедрі фармації Івано-Франківського нац. мед. університету, а також на дослідні ділянки лікарських рослин у дендропарку «Дружба».	4	2	0	8	14	0	0	0	0	0
Разом	16	14		60	90	4	6		80	90

Поточний контроль

Тема заняття	Форми та методи оцінювання	ПРН	Рівень
Вміст біологічно-активних речовин в лікарських рослинах: алкалоїдів, глікозидів, серцевих глікозидів та фенолів у рослинах з родин пасльонові, жовтецеві, макові, ранникові.	усне та письмове опитування, тестування	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Вміст кумаринів, жирних та ефірних олій, восків, гіркот, смол та ін. Значення вітаміноносних лікарських рослин.	усне та письмове опитування, тестування	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Лікарські рослини, які містять заспокійливі, знеболюючі та тонізуючі речовини.	усне та письмове опитування, тестування	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)

Лікарські рослини, які містять відхаркувальні лікувальні речовини та протизапальні, їх поширення та фармакологічне застосування.	усне та письмове опитування, тестування	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Лікарські рослини, які використовуються при хворобах шлунково-кишкового тракту та мають жовчогінні властивості, їх біологія та поширення.	усне та письмове опитування, тестування	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Вирощування лікарських рослин в культурі, правила збору, заготівлі та охорона і відновлення у місцевій флорі.	усне та письмове опитування, тестування	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Використання лікарських рослин у косметології. Виготовлення натуральних косметичних засобів у домашніх умовах.	усне та письмове опитування	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Самостійна робота			
Тематика самостійних робіт	Форми та методи оцінювання	ПРН	Рівень
Класифікації лікарських рослин.	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Лікарські форми рослинної сировини	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)

Дозування ліків з лікарської сировини	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Лікарські рослини з родини Розових	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Лікарські рослини з родини Айстрових	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)

Лікарські рослини з родини Шорстколистих, Губоцвітих	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Лікарські рослини з родини Лілійних, Ранникових, Жовтецевих, Пасльонових, Макових.	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Облік ресурсів лікарських рослин.	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)

Охорона ресурсів дикорослих лікарських рослин.	Опрацювання навчальної та наукової літератури, лекційного матеріалу й електронних інформаційних ресурсів; підготовка до практичних занять; робота з визначниками та гербарними матеріалами; складання морфологічних описів лікарських рослин; підготовка повідомлень і презентацій; пошук, аналіз та систематизація наукової інформації.	ПРН 2, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)
Індивідуальні завдання			
Тематика індивідуальних завдань	Форми та методи оцінювання	ПРН	Рівень
Збір та оформлення гербарію лікарських рослин рідного краю	Індивідуальна польова та самостійна робота; спостереження, гербаризація, морфологічний аналіз, визначення рослин за визначниками, фотографування, систематизація та оформлення гербарного матеріалу.	ПРН 4, ПРН 7, ПРН 11	A–F (100–1)

7. Критерії оцінювання результатів навчання	
Форма підсумкового контролю	залік
Загальна система оцінювання	Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf). Кожен вид роботи оцінюється за 100-бальною шкалою. Отриманий бал в електронному журналі автоматично перераховується у підсумкову оцінку з урахуванням ваги цього виду роботи (множиться на відповідний ваговий коефіцієнт).
Вага оцінювання форм поточного контролю	
лекції	
практичні / семінарські	70
лабораторні	
індивідуальне завдання	20
контрольна робота	

самостійна робота	10
Вага оцінювання форми підсумкового контролю	
залік	

Шкала оцінювання	
Рівень	Критерій
A (90–100)	Здобувач вищої освіти демонструє глибокі системні знання навчального матеріалу, вільно володіє понятійним апаратом, здатний самостійно аналізувати, узагальнювати та застосовувати отримані знання у стандартних і нестандартних ситуаціях.
B (80–89)	Здобувач вищої освіти демонструє високий рівень знань навчального матеріалу, впевнено застосовує основні теоретичні положення та допускає незначні неточності.
C (70–79)	Здобувач вищої освіти загалом правильно відтворює навчальний матеріал, володіє основними знаннями та навичками, але допускає окремі помилки у застосуванні.
D (60–69)	Здобувач вищої освіти володіє базовими знаннями навчального матеріалу, відповіді є неповними, наявні суттєві неточності та труднощі у практичному застосуванні.
E (50–59)	Здобувач вищої освіти демонструє мінімально достатній рівень знань, відтворює лише окремі положення навчального матеріалу та допускає значну кількість помилок.
FX (26–49)	Здобувач вищої освіти не засвоїв значну частину навчального матеріалу, допускає грубі помилки, але має можливість повторного складання підсумкового контролю.
F (1–25)	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, не здатний виконати основні завдання навчальної дисципліни та потребує повторного опанування освітнього компонента.

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія зі здобувачами ґрунтуються на принципах академічної доброчесності відповідно до чинних нормативних документів Карпатського національного університету імені Василя Стефаника:

- Кодекс академічної доброчесності Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2026/08/kodeks-akademichnoi-dobrochesnostii-karpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylia-stefanyka.pdf)
- Кодекс честі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2024/02/34-04-kodeksu-chesti-prykarpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylia-stefanyka.pdf)
- Положення про систему забезпечення академічної доброчесності Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf)
- Положення про порядок розгляду повідомлень про порушення академічної доброчесності, застосування заходів реагування та оскарження Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf)
- Процедура забезпечення дотримання академічної доброчесності Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2024/05/pr.01.1.1-08_2024-protsedura_8_universytet.pdf)
- Положення про політику відповідального використання технологій штучного інтелекту (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2025/09/25-022025-polozhennia-pro-polityku-vidpovidalnoho-vykorystannia-tekhnolohij-shi.pdf)

Відвідування занять. Організація освітнього процесу здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf).

Неформальна освіта. Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, здійснюється відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf).

9. Рекомендована література

Основна література

1. Баїк О.Л. Ресурсознавство лікарських рослин: метод посібн для практ занять / О.Л. Баїк. – Львівський медичний інститут. – Львів 2022. – 127 с.

2. Болтарович З.Є. Народна медицина українців / З.Є. Болтарович. – К.: Центр учбової літератури, 2022. – 250с.

3. Вітенко В.А. Використання Morus alba L. і Morus nigra L у традиційній та нетрадиційній медицині. Науковий вісник НЛТУ України. - 2010. - Вип. 20(13) - с. 33-39.

4. Гродзінський А.М. Енциклопедія лікарських рослин / А.М. Гродзінський. – К.: Наук. думка, 1987. – 560с.

5. Гудована Л.І. Рецепти здоров'я. Народні методи лікування /Л.І. Гудована. – Тернопіль: Навчальна книга, 2006. – 240с.

6. Державний реєстр лікарських засобів України: Офіційний сайт (Електронний ресурс). Режим доступу: http://www.drlz.kiev.ua/

7. Зузук Б.М. Ресурсознавство лікарських рослин / Б.М. Зузук, Л.Б. Зузук – Вінниця: Нова книга, 2009. – 144с.
8. Климчук О.В. Лікарські рослини. Технологія вирощування: Навч. посіб./ О.В. Климчук, І.С. Поліщук, В.А. Мазур. – Вінниця, 2012. – 187с.
9. Конечна Р.Т. Ресурсознавство лікарських рослин [Електронний ресурс]: електронний навчально-методичний комплекс. – Національний університет "Львівська політехніка", 2021. – 46с.
10. 14. Лисюк Р.М. Актуальний стан застосування у медицині сировинних органів деревних лікарських рослин флори України/ Р.М. Лисюк, В.Я. Заячук, Р.Є. Дармограй, О.М. Лисюк. – Forestry Education and Science: Current Challenges and Development Prospects. International Science-Practical Conference, October 23-25, 2024, Lviv, Ukraine. (Oct. 2024). DOI: https://doi.org/10.36930/conf150.4.16
11. Мінарченко В.М. Лікарські судинні рослини України (медичне та ресурсне значення) / В.М. Мінарченко. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 324с.
Додаткова література
1. Зубицька Н. Усе знадобиться, що в землі корініться. Секрети зеленої планети / Н. Зубицька – Т. : Навч. кн.- Богдан, 2006. – 175 с.
2. Комендар В.І. Лікарські рослини Карпат / В.І. Комендар. – Ужгород: Мистецька Лінія, 2007. – 504с.
3. Лікарські рослини Івано-Франківської області/ За ред. Приходька М.М. – Івано-Франківськ: Держ. управл. екології та природ. ресурсів в Івано-Франківській обл., 2002. – 416с.
4. Рахметов Д. Біологічні основи інтродукції перспективних енергетичних та ароматичних рослин в Україні. – К.: Ліра-К, 2024. – 314с.
5. Minarchenko V., Lysiuk R. Ethnobotany of Eastern Europe: The Carpathian Region, Springer Nature Switzerland AG 2024, pp. 1-22
Додаткові електронні ресурси
—

Викладач Гнєзділова Вікторія Ігорівна, кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології